

3. Výkonnost odvětví

Meziroční tempo růstu HPH se v průběhu roku zvyšovalo, za tři čtvrtletí činilo 4,2 %. Na růstu se z poloviny podílel zpracovatelský průmysl, přispěla však i všechna ostatní významná odvětví.

Dynamický růst průmyslu tažený primárně příznivou ekonomickou situací v hlavních exportních teritoriích přetrvával.

K navýšení průmyslové produkce přispěl letos z více než třetiny automobilový průmysl, pětinu přidaly také nejbližší subdodavatelské obory.

Výrazně zrychlil růst produkce i v dalších významných odvětvích – strojírenství, kovovýrobě. Obnovení výrobních kapacit se odrazilo ve výkonech chemického průmyslu i energetiky.

Hlubší redukce zaměstnanosti i produkce v těžebním průmyslu pokračovala.

Výkon všech odvětví ekonomiky měřený ukazatelem hrubé přidané hodnoty (HPH)¹ ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostl o 5,1 % a sílil již čtvrtý kvartál v řadě. V úhrnu za 1. až 3. čtvrtletí byl výkon vyšší o 4,2 %. Přispělo k tomu všech deset hlavních odvětvových uskupení, celou polovinou se přitom na lepším výsledku podílel zpracovatelský průmysl (příspěvek +2,1 p. b.). Na rozdíl od předchozích dvou let pomohl i kladný výsledek nezpracovatelských průmyslových odvětví, ve kterých se projevilo výraznější oživení v energetice. V celém sektoru služeb se HPH navýšila o 3,0 % (v prvních třech čtvrtletích loňského roku o rovná 2 %). Tento sektor tradičně táhlo odvětví obchod, doprava, ubytování a stravování (+2,4 %), nejvyšší tempa však již druhý rok v řadě vykazalo peněžnictví a pojišťovnictví (+8,7 %, loni +6,4 %). Přes dílčí zpomalení se nadále dařilo i odvětví zemědělství a lesnictví (vč. rybářství). Po loňské velmi dobré úrodě se ta letošní vrátila k průměru, což se projevilo na HPH celého odvětví především ve 3. čtvrtletí (+2,9 %, o rok dříve +10,3 %).

Průmyslu se i v průběhu roku 2017 nadále dařilo, což dokládají údaje z podnikových statistik. Jeho výkon (dle indexu průmyslové produkce)² vzrostl v 1. až 3. čtvrtletí o 5,9 % a dosáhl v tomto období roku nejsilnějšího tempa od roku 2011, kdy se „vzpamatovával“ z důsledků hluboké recese. Růst v průběhu roku 2017 osciloval mezi 4,9 % (v 1. čtvrtletí) a 6,8 % (ve 2. čtvrtletí)³. Za těmito výsledky stála nejen dobrá ekonomická situace v hlavních exportních teritoriích, ale i sílící tuzemská poptávka.

Dominantní postavení si nadále udržovala výroba motorových vozidel vytvářející více než čtvrtinu produkce celého průmyslu. Toto odvětví sice mírně slevilo z vysoké dynamiky z minulých let, i tak však jeho meziroční růst produkce od počátku roku (podobně jako ve 3. čtvrtletí) těsně atakoval 10% hranici. Silná poptávka na evropských a asijských trzích, ale i v tuzemsku se odrazila v rekordním množství vyrobených vozů⁴. Automobilový průmysl přispěl letos k meziročnímu navýšení průmyslové produkce více než třetinou, pětinu přidaly nejbližší návazné obory – dařilo se jak gumárenství a plastikářství (+7,7 %), tak výrobě elektrických zařízení (+8,1 %). Tempo produkce citelně zrychlilo také ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů (+11,9 %, o rok dříve +2,2 %). Strojírenská produkce vzrostla nejvyšším tempem (8,0 %) za posledních šest let, k čemuž pomohla i svižnější domácí poptávka. Toto odvětví tak přispělo k vyššímu výkonu celého průmyslu desetinou. V podobném rozsahu přispěl také váhově významný obor kovovýroby, jehož výkon byl meziročně o osminu vyšší. Plné obnovení výrobních kapacit se pozitivně promítlo na výkonu chemického průmyslu (+20,6 %)⁵ i energetiky (+5,4 %, v samotném 3. čtvrtletí +12,8 %⁶). Pozvolné oživení poptávky ve stavebnictví podpořilo výkony ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků (+4,9 %, o rok dříve -1,5 %). Z menších oborů se dařilo zejména exportně zaměřenému farmaceutickému průmyslu, jehož produkce stoupla meziročně o 11,2 % (za čtyři roky o více než čtvrtinu). Pokračoval mírný růst v textilním, dřevozpracujícím, papírenském i nábytkářském průmyslu.

S problémy se naopak nadále potýkalo hutnictví a slévárenství, kde produkce fakticky pouze stagnovala (po 3% redukcí v 1. až 3. čtvrtletí 2016). Pozitivním signálem může být oživení zakázek (ve 3. čtvrtletí meziročně o 16 %) i dynamický růst dovozu základních kovů. Jen slabý růst vykázal letos po loňské stagnaci potravinářský a nápojový průmysl (+2,4 %). Po krátkém oživení v letech 2015 a 2016 se opět snížila produkce v oděvním průmyslu, a to navzdory rostoucí domácí poptávce. Výrobci ostatních (hlavně kolejových) dopravních prostředků letos čelili nejhlubšímu poklesu produkce ze všech průmyslových odvětví (-12,0 %). Vývoj v tomto odvětví je však

¹ Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

² Zahnutá odvětví: těžba a dobývání, zpracovatelský průmysl, energetika. Všechna meziroční tempa produkce (na úrovni odvětvových sekcí i oddílů) jsou očištěna o kalendářní vlivy.

³ V mezičtvrtletním vyjádření průmyslová produkce po silných růstech v první polovině roku (+3,2 %, +1,8 %) ve 3. čtvrtletí citelně zpomalila (-2,6 %). Obdobný průběh se ale vyskytl i v rámci předchozích tří let a na meziroční dynamiku tak měl jen okrajový vliv. V samotném automobilovém průmyslu se tato skutečnost tak výrazně neprojevila, a toto odvětví tak vykazovalo nepřetržitý růst již třináct čtvrtletí v řadě.

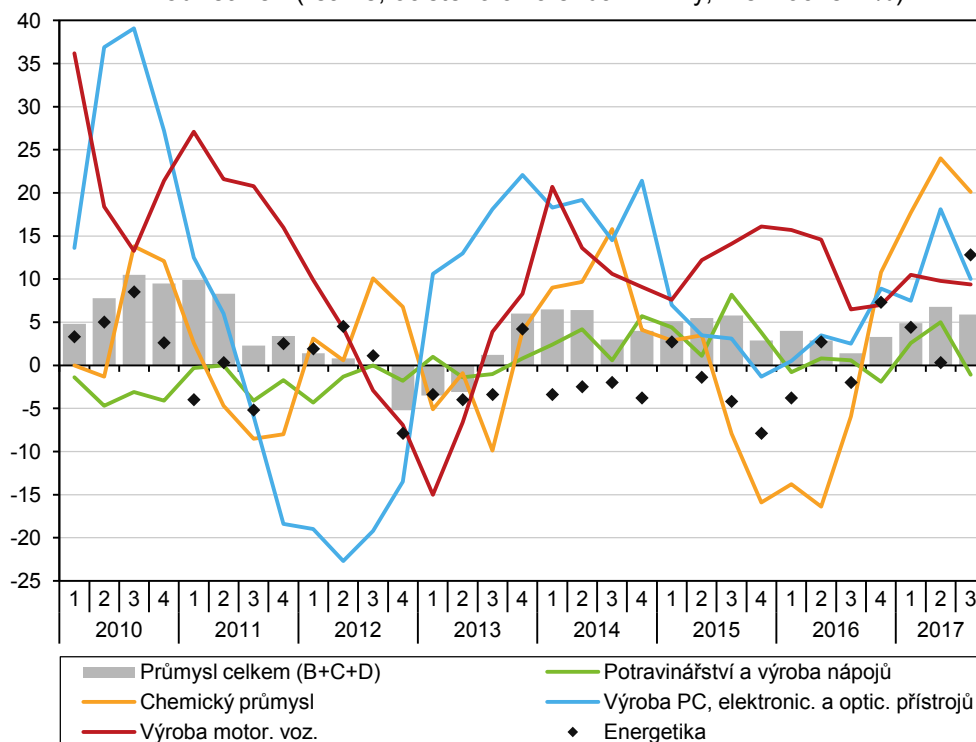
⁴ Podle údajů Sdružení automobilového průmyslu bylo v Česku od ledna do října roku 2017 vyrobeno 1 173 tis. osobních automobilů, meziročně o 4,4 % více. Dařilo se i většině výrobců ostatních druhů motorových vozidel.

⁵ Produkce v chemickém průmyslu překonala úroveň před haváriemi (2. čtvrtletí 2015) již na počátku roku 2017.

⁶ Podílel se na tom především vysoký meziroční růst výroby elektřiny v září (+23 %). Ve 3. čtvrtletí 2017 posílila dle údajů Energetického regulačního úřadu celková výroba elektřiny v ČR o 6 %, z toho v jaderných elektrárnách o 49 %.

tradičně vzhledem k charakteru zakázek značně volatilní⁷. S velkými problémy se nadále potýkal těžební průmysl. Především vlivem řízeného útlumu těžby černého uhlí klesla za poslední dva roky produkce tohoto odvětví téměř o 15 %, podobnou intenzitou docházelo také k úbytku pracovních míst⁸.

Graf č. 5 **Produkce v průmyslu a ve vybraných zpracovatelských odvětvích (reálně, očištěno o kalendářní vlivy, meziočně v %)**

Zdroj: ČSÚ

Již druhé čtvrtletí v řadě rostly průmyslovým podnikům domácí tržby vyšším tempem než tržby z přímého vývozu.

Růst objemu nových zakázek ve většině sledovaných průmyslových odvětví pokračoval.

Přetrvávala mírně pozitivní nálada podnikatelů v průmyslu. Hlavní bariérou růstu zůstává od poloviny roku 2017 nedostatek pracovní síly.

Nominální tržby podniků z průmyslové činnosti vzrostly v 1. až 3. čtvrtletí meziočně o 7,6 %. Zvyšovaly se ve všech významnějších průmyslových odvětvích. Domácí tržby rostly ve 2. i 3. čtvrtletí vyšším tempem než tržby z přímého vývozu⁹. Souviselo to s oživením chemického průmyslu i energetiky, jejichž aktivity jsou více orientovány na tuzemský trh. Tempo růstu zaměstnanosti v průmyslu letos zvolnilo. Stavby pracovníků relativně nejvíce navyšovaly podniky v automobilovém průmyslu a jeho hlavních subdodavatelských odvětvích. Nové zakázky letos (vyjma dubna) rostly v průmyslu nepřetržitě, ve 3. čtvrtletí meziočně o 6,1 %. Zásoba práce se navyšovala ve všech dvanácti sledovaných odvětvích¹⁰ kromě oděvnictví a výroby kolejových dopravních prostředků. Nálada podnikatelů v průmyslu (dle sezónně očištěného salda indikátoru důvěry) v průběhu roku 2017 mírně kolísala, zůstávala však nadále mírně pozitivní. Růst výrobní činnosti v příštích třech měsících očekávalo v průběhu října 27 % průmyslových podniků (o rok dříve necelá pětina). Pozitivní posun zaznamenaly hlavně podniky v energetice a zpracovatelském průmyslu. Pětina podniků uvažovala ve stejném horizontu o navýšení zaměstnanosti. Výhledy signalizují stabilizaci v těžebním průmyslu – redukovat zaměstnanost zvažovalo 17 % podniků, před rokem čtyři pětiny. Ve 3. čtvrtletí považovalo nedostatek pracovní síly za bariéru růstu rekordních 41 % průmyslových podniků. Poprvé od 1. čtvrtletí 2008 byl tento faktor silnější než vliv nedostatečné poptávky (40 %). To platilo i na počátku posledního čtvrtletí roku 2017. Vliv faktoru chybějící pracovní síly se však (dle sezónně očištěných údajů) o 3 p. b. snížil. Stalo se tak poprvé od konce roku 2014.

⁷ Dlouhodobě ale toto odvětví patří v rámci průmyslu k nejdynamičtějším. Za posledních devět let (resp. oproti konci konjunktury minulé dekády) se jeho produkce reálně zvýšila o 49 %. Ve výrobě motorových vozidel se navýšila téměř na dvojnásobek, v celém průmyslu o 15 %. Zhruba polovina (především menších) průmyslových oborů za touto úrovní stále zaostávala (především těžba a dobývání – o 33 %).

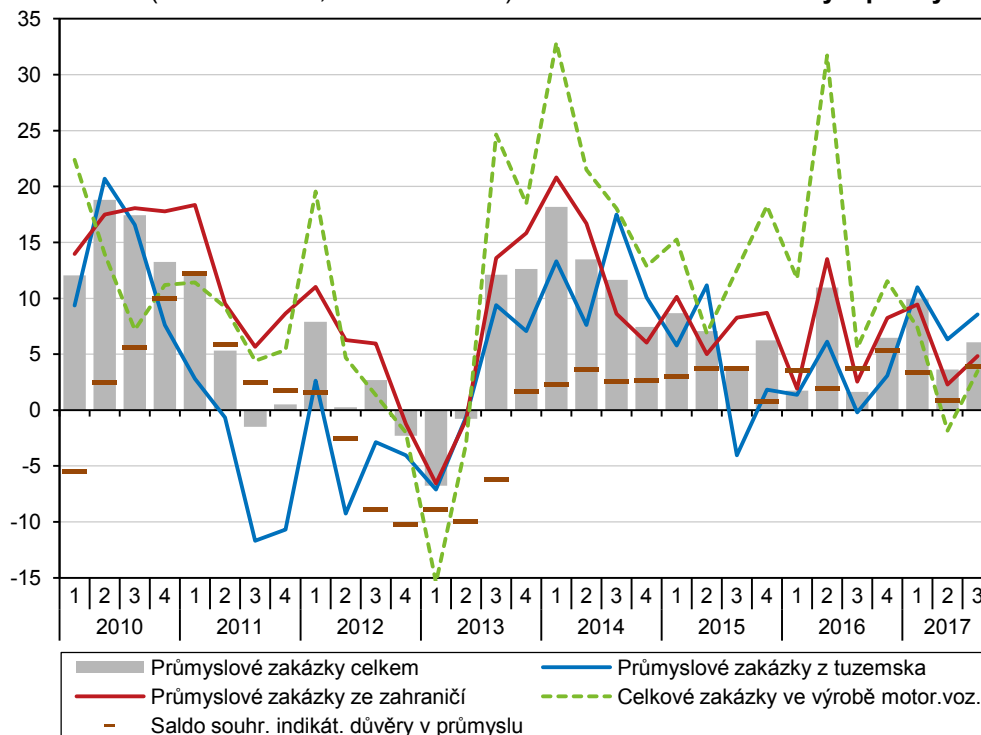
⁸ V odvětvovém oddíle ostatní těžba a dobývání (zahnujícím např. dobývání kamene, písků a jílu) produkce i zaměstnanost naopak mírně rostly. Na celkové produkci v těžbě a dobývání se však tento oddíl v roce 2016 podílel (dle údajů národních účtů) pouze čtvrtinou.

⁹ Tento jev je vzhledem k silné a stále posilující exportní orientaci průmyslu v ČR poměrně vzácný. Naposledy se v podobném rozsahu vyskytl ve 2. čtvrtletí 2009.

¹⁰ Průmyslové zakázky se sledují pouze ve vybraných oddílech CZ-NACE (13, 14, 17, 20 až 21, 24 až 30), které vyrábějí převážně na zakázku, s delším výrobním cyklem a s většími zásobami zakázek.

Graf č. 6 **Nové zakázky v automobilovém průmyslu, v průmyslu celkem (v běž. cenách, meziročně v %) a saldo indikátoru důvěry v průmyslu**

Zdroj: ČSÚ

Oživení stavebnictví po výpadku mimořádných růstových faktorů pokračovalo v roce 2017 jen velmi pozvolna.

Počet zahájených bytů vzrostl meziročně o pětinu a dosáhl nejvyšší hodnoty za posledních osm let.

Nové stavební zakázky zatím nepředstavovaly pro celé stavebnictví výrazný růstový impuls. Prosazují se především menší či střední projekty.

Stavebnictví se po loňském propadu způsobeném výpadkem mimořádných růstových faktorů prozatím zotavuje jen pomalu. Mezikvartální růst stavební produkce započatý ve druhé polovině roku 2016 byl ve 3. čtvrtletí 2017 zastaven (-3,2 %). To se odrazilo i ve slabším meziročním tempu¹¹, které za tři letošní čtvrtletí činilo 2,3 %. Kladný výsledek letos dosáhlo stavebnictví jen vlivem váhově významnějšího pozemního stavitelství (+6,3 %), neboť nepříznivý vývoj inženýrského stavitelství vinou nízkého objemu veřejných investic stále přetrvával (-7,1 %). Do výkonu pozemního stavitelství se od počátku roku promítá oživení bytové výstavby. Počet zahájených bytů (23,3 tis.) stoupl meziročně o pětinu, a to především zásluhou intenzivnější výstavby rodinných domů. Více se stavělo i ve většině ostatních forem výstavby, výjma bytů v nebytových budovách a také v domovech pro seniory¹². Přestože bytů v bytových domech bylo v 1. až 3. čtvrtletí zahájeno nejvíce za posledních osm let (5,2 tis.), nešlo stále ani o polovinu objemu ze stejného období dosud rekordního roku 2008. Na meziročně vyšší počet všech zahájených bytů se nejvíce podílela Praha (+1,3 tis.). Alespoň mírné navýšení výstavby ale zaznamenala drtivá většina krajů. Přestože počet zahájených bytů byl v Praze v rámci prvních tří čtvrtletí roku třetí nejvyšší za posledních osm let, silné napětí na rezidenčním trhu, projevující se dynamickým růstem nabídkových i realizovaných cen nemovitostí, zatím příliš neovlivnil.

Přestože růst celkové hodnoty nových stavebních zakázek v tuzemsku¹³ se navyšoval již čtvrté čtvrtletí v řadě, nejednalo se dosud o zásadní impuls pro celé odvětví. Za první tři čtvrtletí stouply nové objednávky o 8 %, v samotném 3. čtvrtletí se však meziroční přírůstek „uskromnil“ na 1,1 % (v inženýrském stavitelství i proti nízké základně předchozího roku dokonce o 5 % poklesl). Průměrná hodnota nové zakázky se v posledních dvou letech významně nemění (ve 3. čtvrtletí 2017 dosahovala 3,2 mil. korun). Ve stavebnictví se tak ve větší míře prosazují menší projekty vyžadující méně náročnou přípravu vč. schvalovacího procesu. Celková zásoba práce (zahrnující všechny dosud nerealizované zakázky) čítala na konci 3. čtvrtletí 138 mld. korun. Polovinu z toho tvořily veřejné zakázky v ČR, necelých 36 % soukromé tuzemské zakázky a zbytek práce v zahraničí. V meziročním srovnání nedošlo k významnějším pohybům, pouze zakázek mimo ČR o desetinu ubylo (stavební

¹¹ Všechny meziroční údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy.

¹² V této kategorii bylo v 1. až 3. čtvrtletí v celé ČR zahájeno pouze 255 bytů, nejméně ve dvacetileté historii sledování.

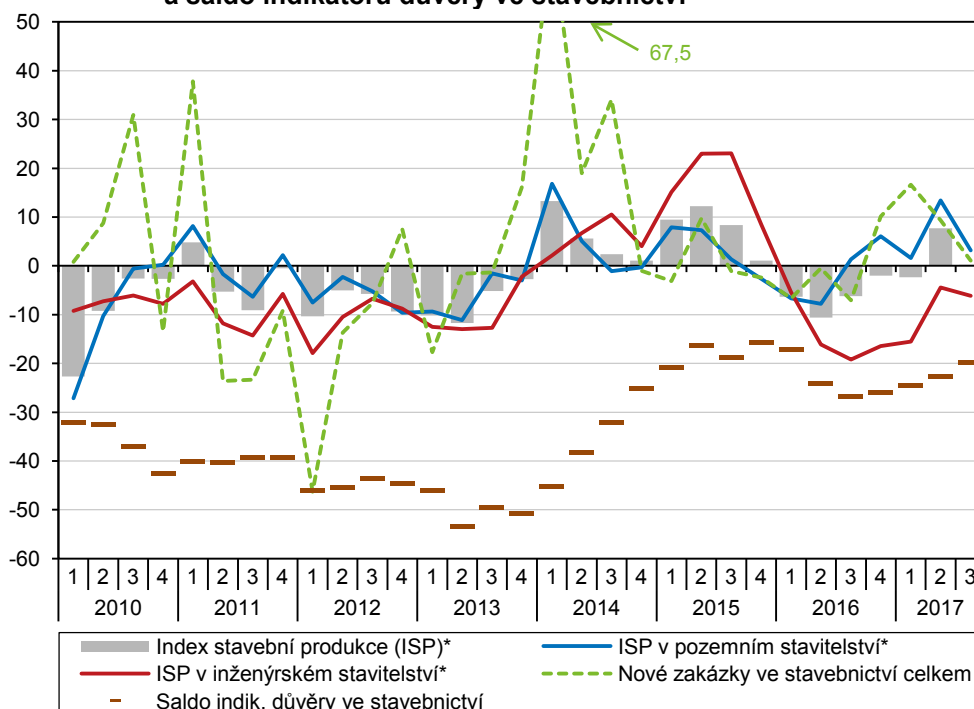
¹³ Údaj zahrnuje pouze stavební podniky s 50 a více zaměstnanci.

Důvěra podnikatelů ve stavebnictví se od konce roku 2016 mírně zvyšovala, stále však setrvala v negativním pásmu.

Nejvýznamnější bariérou růstu stavebních podniků nadále i přes dílčí zlepšení zůstává nedostatečná poptávka.

podniky jich měly v zásobě nejméně za posledních pět let). O lepších perspektivách stavebnictví v ČR vypovídá orientační hodnota vydaných stavebních povolení. Ta vzrostla ve 3. čtvrtletí meziročně o 41 %, a to především zásluhou kategorie změny dokončených staveb. Sezónně očištěné saldo důvěry podnikatelů ve stavebnictví se od počátku roku mírně zlepšovalo a v září dosáhlo nejlepšího výsledku od února 2016, kdy ještě dozníval mimořádný vliv dočerpávání evropských fondů na infrastrukturní projekty. I nadále však saldo zůstávalo v negativním pásmu. Podíl stavebních podniků očekávajících v příštích třech měsících zvýšení stavební činnosti, respektive růst zaměstnanosti se dle říjnových údajů meziročně snížil. Na druhou stranu posílila váha podniků, které očekávaly v těchto oblastech stabilizaci (na 71 %, resp. 77 %). V očekávání zaměstnanosti signalizovaly mírně příznivější výhledy malé a střední podniky. Žádné bariéry růstu indikoval v říjnu (dle sezónně očištěných údajů) jen každý osmý stavební podnik. Polovinu podniků naopak sužovala nedostatečná poptávka (o rok dříve 60 %). Faktor nedostatku zaměstnanců byl zmiňován ve 22 %, třikrát častěji než před rokem, od srpna 2017 však jeho váha již nenarůstala.

Graf č. 7 **Stavební produkce*, hodnota nových zakázek (meziročně v %) a saldo indikátoru důvěry ve stavebnictví**

*Očištěno od vlivu počtu pracovních dnů.

Zdroj: ČSÚ

Tržby ve vybraných službách v první polovině roku 2017 akcelerovaly, ve 3. čtvrtletí ale jejich meziroční tempo zvolnilo.

Významný mezičtvrtletní růst tržeb ve vybraných službách¹⁴, jenž započal v druhé polovině loňského roku, se ve 3. čtvrtletí 2017 zastavil (-0,3 %), nepřetržitý mezikvartální růst si uchovaly jen informační a komunikační činnosti. Tento vývoj se promítl i do meziročních temp. Zatímco v 1. a 2. čtvrtletí (+5,3 %, resp. +5,7 %) vystoupala tempa nejvýše od konce roku 2007, v následujícím čtvrtletí se růst zmínil na 3,3 %. V 1. a také ve 3. čtvrtletí byly služby taženy hlavně váhově nejsilnějším odvětvím – dopravou a skladováním (v obou čtvrtletích s téměř třetinovým příspěvkem k celkovému růstu). Ve 2. čtvrtletí role tohoto odvětví dočasně oslabila ve prospěch informačních a komunikačních činností a též ubytování, stravování a pohostinství.

Od počátku roku rostly tržby meziročně nejvíce v ubytování, stravování a pohostinství, alespoň mírně navýšení ale zaznamenaly všechny odvětvové sekce služeb.

V dopravě a skladování vzrostly tržby meziročně v 1. až 3. čtvrtletí 2017 o 4,2 %. Poprvé po roce 2004 přispěly k růstu všechny odvětvové oddíly. Z nich vyčnívala především vleklou recesí silně zasažená letecká doprava, kde tržby po loňském slabém růstu (+0,7 %) akcelerovaly (+11,4 %). Výrazně dynamizovaly i tržby ve skladování, vč. vedlejších činností v dopravě (na 5,9 %), které profitovaly z rozvoje průmyslu i obchodu. Dařilo se také ubytování, stravování a pohostinství, kde se tempo tržeb oproti stejnému období loňského roku zdvojnásobilo a dosáhlo rovných 10 %

¹⁴ Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Všechny údaje za služby jsou ve stálých cenách, meziroční údaje jsou očištěny o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní jsou očištěny o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).

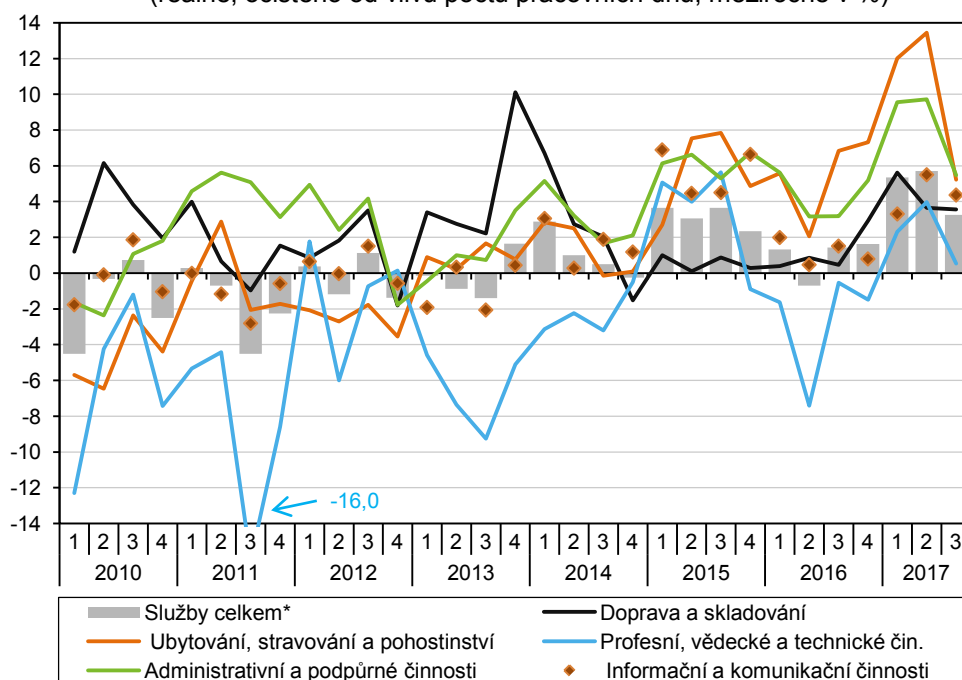

Dlouhodobě silná poptávka po informačních činnostech, programování či službách pracovních agentur přetrvávala. Pozitivní obrat byl patrný u cestovních kanceláří a agentur.

Tržby v architektonických a inženýrských činnostech po silném loňském propadu nadále mírně klesaly.

(bez významnějších rozdílů mezi odvětvovými oddíly). Tržby v ubytování se navyšovaly nejvíce od roku 2005, ve stravování a pohostinství bylo letošní tempo dokonce nejvyšší v novodobé historii sledování (po roce 2000). Obě dílčí odvětví těžila z rostoucí spotřeby domácností i rozvoje příjezdového cestovního ruchu¹⁵. Za první tři čtvrtletí se počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních zvýšil o 7,8 %. Odvětví informačních a komunikačních činností (+4,4 %) táhla silná poptávka zejména po zpracování dat, webových portálech a hostingu, programování a poradenství v oblasti IT. Poklesu tržeb čelil v rámci tohoto odvětví jen filmový a hudební průmysl (-14 %)¹⁶. V odvětví profesní, vědecké a technické činnosti tržby posílily o 2,3 % a zaznamenaly teprve druhý meziroční růst po roce 2008. Táhly ho právní a účetnické činnosti a také vyšší poptávka po fotografických, návrhářských a překladatelských činnostech. Ve váhově dominantním oddílu architektonických a inženýrských činností naopak tržby nadále klesaly (-0,2 %, o rok dříve -9,9 %). V odvětví administrativní a podpůrné činnosti se na růstu tržeb (+8,1 %) podílely hlavně cestovní agentury a kanceláře, které dosáhly nejlepšího výsledku za posledních deset let, a také dlouhodobě se rozvíjející pracovní agentury (+14 %, za poslední čtyři roky +77 %).

Graf č. 8 Tržby ve službách* a jejich vybraných odvětvových sekcích (reálně, očištěno od vlivu počtu pracovních dnů, meziročně v %)

*Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb.

Zdroj: ČSÚ

Tempo růstu celkových maloobchodních tržeb podobně jako pozitivní nálada spotřebitelů zůstávaly v průběhu roku 2017 bez výraznějších změn.

Růst maloobchodních tržeb zařadil Česko letos shodně jako v loňském roce na páté místo mezi státy EU.

Tempo růstu maloobchodních tržeb zůstávalo podobně jako optimistické naladění spotřebitelů od počátku roku bez výraznějších změn. Za tři čtvrtletí posílily tržby v maloobchodě meziročně o 6,0 %¹⁷. Tempo v maloobchodu s potravinami zvolnilo (na 2,5 % z loňských 4,1 %), naopak v prodeji nepotravinářského zboží rostlo až na 8,9 % (nejvyšší meziroční hodnota za posledních deset let). Posílil hlavně maloobchod s oděvy, obuví a koženým zbožím (11,3 %), dařilo se i výrobkům pro kulturu a rekreaci. Po loňské stagnaci se obnovil silný růst poptávky po počítačových a komunikačních zařízeních. Tržby internetových prodejců rostly o 23,4 %, podobnými tempy se vyvíjely již pátý rok v řadě. Celkové maloobchodní tržby rostly v ČR od počátku roku více než dvojnásobným tempem nežli v EU (+2,8 %). Podobně jako v loňském roce zaznamenaly silnější tempa jen čtyři státy EU. Těžiště růstu maloobchodu v EU bylo vyjma Irska soustředěno výhradně do novějších členských států. Z velkých ekonomik se nejvíce dařilo Francii (+3,8 %) a Německu (+3,4 %). Slabou dynamiku si naopak v letošním (i loňském) roce udržovala Itálie.

¹⁵ Ve vysokých tempech tržeb v roce 2017 se mohl projevit i vliv přesunu některých aktivit z šedé ekonomiky v souvislosti s opatřeními zavedenými v předchozím roce na straně výběru daně.

¹⁶ Segmentu filmové distribuce se přitom dařilo. Počet návštěvníků kin v ČR vzrostl dle předběžných údajů Unie filmových distributorů za prvních devět měsíců roku 2017 o téměř 6 % (na 11,2 mil. osob).

¹⁷ Data nezahrnují motoristický segment. Údaje o maloobchodu jsou očištěny o kalendářní vlivy ve stálých cenách.